

ПРЕЗИДЕНТ УКРАЇНИ | ВОЛОДИМИР ЗЕЛЕНСЬКИЙ
Офіційне інтернет-представництво

УКАЗ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ №231/2021

Про Стратегію розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021 – 2023 роки

1. Затвердити Стратегію розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021 – 2023 роки (додається).

2. Комісії з питань правової реформи:

1) забезпечити розроблення за участю представників державних органів, органів місцевого самоврядування, інститутів громадянського суспільства, провідних фахівців різних галузей права і міжнародних експертів та схвалення Плану дій щодо реалізації Стратегії розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021 – 2023 роки;

2) забезпечувати щороку:

інформування Президента України про стан реалізації положень Стратегії розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021 – 2023 роки;

проведення публічного обговорення результатів реалізації за попередній рік положень Стратегії розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021 – 2023 роки за участю представників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, інститутів громадянського суспільства, закладів вищої освіти, наукових установ, міжнародних організацій та інших заінтересованих сторін.

3. Визнати таким, що втратив чинність, Указ Президента України від 20 травня 2015 року № 276 "Про Стратегію реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015 – 2020 роки".

4. Цей Указ набирає чинності з дня його опублікування.

Президент України В.ЗЕЛЕНСЬКИЙ

11 червня 2021 року

СТРАТЕГІЯ

розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021 – 2023 роки

І. Розвиток системи правосуддя

1. Загальні положення

Незалежне та неупереджене правосуддя є запорукою сталого розвитку суспільства і держави, гарантією додержання прав і свобод людини та громадянина, прав та законних інтересів юридичних осіб, інтересів держави, зростання добробуту та якості життя, створення привабливого інвестиційного клімату, своєчасного, ефективного і справедливого вирішення правових спорів на засадах верховенства права.

Удосконалення системи правосуддя сприятиме утвердженню правопорядку, який ґрунтується на високому рівні правової культури, діяльності всіх суб'єктів суспільних відносин на засадах верховенства права та захисту прав і свобод людини, а в разі їх порушення – справедливого їх відновлення у розумні строки.

Стратегія розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021 – 2023 роки (далі – Стратегія) визначає основні засади та напрями подальшого сталого функціонування та розвитку системи правосуддя з урахуванням кращих міжнародних стандартів та практик.

Стратегія визначає пріоритети удосконалення положень законодавства у сфері судоустрою, статусу суддів, судочинства та інших інститутів правосуддя, а також впровадження невідкладних заходів для забезпечення позитивних зрушень у функціонуванні відповідних правових інститутів.

Деталізований перелік завдань, заходів, очікуваних результатів та показників подальшої реалізації реформи судоустрою, судочинства та інших правових інститутів відображається у Плані дій щодо реалізації Стратегії, який схвалюється Комісією з питань правової реформи. Розробка та

запровадження Плану дій має супроводжуватися комплексними обговореннями із залученням громадського та експертного середовища.

Моніторинг ефективності реалізації положень Стратегії має визначатися на підставі об'єктивних, актуальних та вимірювальних показників.

Результатом реалізації Стратегії стане ефективне функціонування системи судоустрою України, органів суддівського врядування і самоврядування, подальше впровадження принципу верховенства права, забезпечення незалежності інститутів правосуддя від будь-якого політичного впливу та їх підзвітність суспільству, продовження впровадження міжнародних стандартів і кращих практик Ради Європи і Європейського Союзу.

2. Мета і завдання

Метою Стратегії щодо удосконалення системи правосуддя є **визначення основних напрямів та пріоритетів подальшого удосконалення законодавства України про судоустрій**, статус суддів та судочинство у взаємозв'язку та взаємодії із іншими інститутами правосуддя для практичного утвердження принципу верховенства права, ефективного і справедливого судочинства, зміцнення функціональних основ організації судової влади відповідно до стандартів захисту прав людини та цінностей, визначених Конституцією України та міжнародно-правовими зобов'язаннями України.

Завданнями Стратегії щодо удосконалення системи правосуддя є:

- 1) окреслення кола проблем щодо законодавства про судоустрій, статус суддів, судочинство та інститути правосуддя;
- 2) визначення напрямів удосконалення положень Конституції та законів України, першочергових заходів з модернізації судоустрою, статусу суддів, судочинства та інститутів правосуддя;
- 3) забезпечення координованості та збалансованості процесу удосконалення з урахуванням подальшої гармонізації національного законодавства із законодавством Європейського Союзу;
- 4) підвищення ефективності організації судової влади та інститутів правосуддя, зміцнення довіри до них суспільства.

3. Основні проблеми

Основними проблемами, які зумовлюють необхідність подальшого удосконалення організації функціонування судової влади та здійснення правосуддя, є:

- 1) нездійснення Вищою кваліфікаційною комісією суддів України своєї діяльності та неможливість відновлення її роботи без удосконалення законодавства;
- 2) недоброчесність окремих суддів, працівників органів та установ судової влади, випадки толерування корупційних проявів;
- 3) недосконалість існуючої системи місцевих судів;
- 4) неефективність системи фінансового, матеріально-технічного та соціального забезпечення гарантій незалежності судової влади;
- 5) недосконалість системи органів судової влади, організації їх діяльності, у тому числі щодо фінансового, матеріально-технічного та іншого забезпечення судів усіх рівнів;
- 6) функціональна недосконалість системи органів суддівського врядування та самоврядування;
- 7) нестача суддів у місцевих та апеляційних судах, надмірне навантаження на суддів у судах усіх рівнів;
- 8) неефективність процесуальних механізмів касаційного оскарження та формування єдиної судової практики в застосуванні закону судами України;
- 9) надмірно складні процедури проведення конкурсу на зайняття вакантної посади судді, а також порядок складення кваліфікаційного іспиту і методологія оцінювання суддів та кандидатів на посаду судді;
- 10) неефективні механізми притягнення суддів до дисциплінарної відповідальності;
- 11) неналежне виконання судових рішень, неефективність механізмів судового контролю за виконанням судових рішень;
- 12) відсутність дієвих механізмів альтернативного (позасудового) та досудового врегулювання спорів;
- 13) перешкоди в доступі до правосуддя;
- 14) недостатній рівень упровадження цифрових технологій у здійсненні правосуддя;
- 15) надмірна тривалість розгляду справ у судах, зарегульованість судового процесу, невиправдано широке застосування колегіальності у судах першої та апеляційної інстанцій;
- 16) відсутність належної комунікаційної політики у судах;
- 17) незавершеність реформи органів прокуратури, неналежне законодавче врегулювання механізмів реалізації прокурорами їх конституційних повноважень;
- 18) низький рівень суспільної довіри до органів судової влади та прокуратури;

- 19) функціональна **недосконалість системи адвокатури**, складність порядку доступу до адвокатської діяльності, недостатня ефективність механізмів захисту прав адвокатів.

4. Напрями та заходи

4.1. Покращення доступу до правосуддя

З метою покращення доступу до правосуддя необхідно забезпечити:

4.1.1. Щодо реорганізації місцевих судів (нова судова карта)

- 1) проведення аудиту системи місцевих судів з метою визначення проблем та недоліків її функціонування; розробку на підставі висновків аудиту плану перегляду мережі місцевих судів з урахуванням встановлених (визначених) критеріїв;
- 2) перегляд мережі місцевих судів з урахуванням адміністративно-територіальної реформи, економічної обґрунтованості, кількості звернень до суду зі збереженням на першому етапі можливості здійснення місцевими загальними судами правосуддя за місцями знаходження існуючих місцевих судів та забезпеченням в подальшому оптимальних умов доступу до правосуддя для членів територіальних громад;
- 3) запровадження методики визначення кількості суддів у судах та типових стандартів щодо навантаження на суддів та правників апарату суду з урахуванням вимог процесуального законодавства та інших об'єктивних факторів;
- 4) розгляд після створення нової мережі судів першої інстанції та залежно від ефективності їх роботи можливості подальшої оптимізації системи місцевих судів шляхом укрупнення судів;
- 5) вивчення питань щодо:

– необхідності створення судових палат з розгляду цивільних і кримінальних справ у судах першої інстанції;

– можливості запровадження подальшого поступового переходу (після вирішення проблем комплектування штату та мережі апеляційних судів) до моделі: одна область – один апеляційний суд, у складі якого будуть

утворюватися палати із розгляду кримінальних, цивільних, адміністративних та господарських справ;

4.1.2. Щодо діяльності Верховного Суду

- 1) посилення функціональної та процесуальної спроможності Верховного Суду з метою забезпечення єдності застосування норм матеріального та процесуального права судами різних юрисдикцій та розгляду міжюрисдикційних спорів, зокрема:
  - вдосконалення інституту зразкової справи шляхом визначення особливостей виконання рішення Верховного Суду в цих справах та/або запровадження інституту модельного (пілотного) рішення Верховного Суду, яке ухвалюється Великою Палатою Верховного Суду за зверненням касаційного суду у складі Верховного Суду;
  - визначення процесуального механізму забезпечення Верховним Судом єдності судової практики у справах, які не підлягають касаційному оскарженню;
- 2) опрацювання питання щодо зміни структури Верховного Суду з урахуванням необхідності гарантування збереження статусу суддів Верховного Суду;
- 3) удосконалення механізмів визначення складу Великої Палати Верховного Суду, її функцій, які не визначені процесуальним законом;
- 4) врегулювання організаційних питань взаємодії Великої Палати Верховного Суду з касаційними судами шляхом ухвалення Пленумом Верховного Суду регламенту Верховного Суду;
- 5) визначення та деталізація процесуального порядку звернення Верховного Суду до Європейського суду з прав людини відповідно до Протоколу № 16 до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод із запитом щодо надання консультативних висновків з принципових питань, які стосуються тлумачення або застосування прав і свобод, визначених цією Конвенцією або протоколами до неї;
- 6) вирішення питання щодо Верховного Суду України у зв'язку із припиненням ним процесуальної діяльності, у тому числі здійснення суддями Верховного Суду України правосуддя у Верховному Суді;

4.1.3. Щодо діяльності вищих спеціалізованих судів

- 1) забезпечення достатнього рівня ресурсів для ефективної організації роботи Вищого антикорупційного суду, у тому числі постійними

- приміщеннями, які відповідатимуть будівельним нормам та безпековим стандартам;
- 2) удосконалення законодавства з метою передбачення інструментів реагування на неналежну поведінку учасників судових проваджень, що призводить до затягування розгляду справ у Вищому антикорупційному суді та інших органах судової влади;
  - 3) завершення конкурсів на посади суддів Вищого суду з питань інтелектуальної власності та його Апеляційної палати, а також створення умов для початку роботи Вищого суду з питань інтелектуальної власності;
  - 4) опрацювання питання щодо доцільності створення вищого спеціалізованого суду з розгляду адміністративних справ, учасниками яких є центральні органи виконавчої влади та інші державні органи, юрисдикція яких поширюється на всю територію України, а також інших вищих спеціалізованих судів;
  - 5) розгляд питання залучення міжнародних експертів до участі у проведенні конкурсного добору кандидатів на посади суддів у вищих спеціалізованих судах;
  - 6) вирішення питання щодо подальшого здійснення повноважень судьями Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ, Вищого господарського суду України, Вищого адміністративного суду України, які припинили діяльність та ліквіднуються, у тому числі шляхом переведення до апеляційних судів із відповідним забезпеченням згідно із законом;

4.1.4. Щодо судочинства

- 1) удосконалення методики визначення ставок судового збору для окремих категорій справ з метою усунення перешкод для доступу до правосуддя;
- 2) запровадження інституту суду присяжних, який вирішуватиме питання винуватості (вини) особи у вчиненні злочинів, за які законом передбачено покарання у виді довічного позбавлення волі (як перший етап запровадження), віднесення в подальшому до повноважень суду присяжних вирішення питання винуватості (вини) особи у вчиненні злочинів, за які законом передбачено покарання у виді позбавлення волі на строк понад 10 років; встановлення процесуальних запобіжників безсторонності присяжних та запровадження перехідного періоду для впровадження цього інституту безпосередньої участі народу у здійсненні правосуддя;
- 3) запровадження механізму перегляду вироків щодо осіб, засуджених до довічного позбавлення волі чи позбавлення волі на строк понад

10 років, з визначенням законодавчих критеріїв для такого перегляду, зокрема в порядку реалізації заходів загального характеру на виконання рішень Європейського суду з прав людини;

- 4) запровадження інституту тимчасового відкликання судді з відставки (за його згодою) за рішенням Вищої ради правосуддя стосовно суддів, які на момент виходу у відставку за результатами кваліфікаційного оцінювання підтвердили відповідність займаній посаді (здатність здійснювати правосуддя у відповідному суді) та відповідають критеріям доброчесності;
- 5) наділення суду правом у випадках виготовлення повного тексту судового рішення оголосити в судовому засіданні його вступну і резолютивну частини та навести основні мотиви цього рішення;
- 6) розширення інституту письмового провадження у касаційному судочинстві;
- 7) врегулювання питання щодо надання судді безпосереднього доступу до автоматизованих інформаційно-телекомунікаційних і довідкових систем, реєстрів, банків даних, держателем (адміністратором) яких є державні органи або органи місцевого самоврядування;
- 8) перехід на одноособовий розгляд справ у судах першої інстанції (крім окремих категорій справ, які розглядаються вищими спеціалізованими судами та Верховним Судом як судами першої інстанції);
- 9) визначення у процесуальних кодексах:

– категорій справ, які переглядаються апеляційними судами одноособово;

– категорій судових рішень (якими не завершується розгляд справи), що ухвалюються судом касаційної інстанції одноособово;

- 10) перегляд у процесуальних кодексах положень щодо категорій справ, які розглядаються апеляційними судами як судами першої інстанції, з метою передачі цих справ у місцеві суди;
- 11) зміну підсудності у справах, що виникають у сфері публічно-правових відносин, забезпечивши можливість розгляду Верховним Судом (або іншим судом адміністративної юрисдикції) як судом першої інстанції справ з найбільш важливих питань, учасниками яких є центральні органи виконавчої влади та інші державні органи, юрисдикція яких поширюється на всю територію України;
- 12) удосконалення законодавства з метою запровадження дієвих механізмів запобігання зловживанню учасниками процесу своїми процесуальними правами, ефективних інструментів реагування на неналежну поведінку учасників судового процесу, що призводить до затягування розгляду справи;

- 13) запровадження інституту скарги на недотримання розумних строків розгляду справ у судах та у подальшому – інституту виплат компенсацій учасникам судового процесу за порушення розумних строків розгляду справ за рахунок державного бюджету;
- 14) забезпечення дотримання прав жестомовних осіб у судочинстві та надання послуг перекладу;
- 15) розвиток електронного судочинства з урахуванням світових стандартів у сфері інформаційних технологій, його інтегрування у національну інфраструктуру електронного врядування шляхом:

– запровадження можливості розгляду онлайн певних категорій справ незалежно від місцезнаходження сторін і суду та інших сервісів електронного судочинства;

- 16) впровадження сучасного електронного діловодства в суді, електронного ведення справ, електронних комунікацій із судом, кабінету судді та кабінету учасника процесу;

– удосконалення та розвиток офіційного вебпорталу судової влади України для отримання інформації про суди і справи (провадження) з регулярним оновленням даних судової статистики;

4.1.5. Щодо розвитку альтернативного (позасудового) та досудового врегулювання спорів

- 1) встановлення для окремих, визначених законом, категорій справ обов'язкового досудового порядку врегулювання спорів з використанням медіації та інших практик;
- 2) опрацювання питання щодо запровадження інституту мирowego судді;
- 3) запровадження у справах адміністративного судочинства досудових процедур адміністративного оскарження з розширенням можливостей застосовування досудових та позасудових процедур врегулювання спорів;
- 4) оптимізація судових витрат та процедур їх адміністрування з метою заохочення використовувати позасудові способи врегулювання спору;
- 5) удосконалення порядку утворення та діяльності третейських судів, у тому числі щодо підвищення вимог до засновників третейських судів, зміцнення інституційних можливостей третейського самоврядування, розширення підвідомчості справ третейським судам, поширення гарантій конфіденційності на третейських суддів;
- 6) запровадження та розвиток інституту медіації;
- 7) удосконалення процедури врегулювання спору за участю судді;

4.2. Зміцнення незалежності судової влади та підзвітності суспільству

З метою зміцнення незалежності судової влади та підзвітності необхідно забезпечити:

4.2.1. Щодо органів суддівського врядування та самоврядування

- 1) проведення всебічного аудиту системи суддівського врядування та самоврядування з метою усунення дублювання функцій, забезпечення процедур ефективного використання ресурсів;
- 2) удосконалення механізмів перевірки доброчесності членів органів суддівського врядування;
- 3) формування Вищої кваліфікаційної комісії суддів України у складі професійних та доброчесних членів, призначених за результатами відкритого конкурсу, проведеного за участю міжнародних експертів;
- 4) забезпечення інституційної самостійності та транспарентності Вищої кваліфікаційної комісії суддів України;
- 5) удосконалення порядку обрання (призначення) членів Вищої ради правосуддя та проведення одноразового оцінювання відповідності чинних членів Вищої ради правосуддя критеріям професійної етики та доброчесності із залученням міжнародних експертів, а також забезпечення додержання членами Вищої ради правосуддя стандартів професійної етики й доброчесності;
- 6) опрацювання питання щодо підпорядкування Вищій раді правосуддя Вищої кваліфікаційної комісії суддів України як органу з добору кадрів та кар'єри суддів;
- 7) оптимізацію органів системи правосуддя шляхом створення автономних кадрового і дисциплінарного органів, члени яких призначаються на конкурсних засадах (із залученням до конкурсного відбору міжнародних експертів), безперервність здійснення кадровим та дисциплінарним органами їхніх функцій;
- 8) постійне та поетапне оновлення складу органів суддівського врядування та самоврядування;
- 9) вжиття заходів щодо збереження кадрового потенціалу апаратів та служб інспекторів органів суддівського врядування;
- 10) удосконалення організаційно-методичної діяльності Вищої ради правосуддя та координації судового врядування;
- 11) удосконалення ефективної взаємодії усіх органів суддівського врядування та самоврядування;
- 12) подальший розвиток законодавства щодо належної реалізації ролі Вищої ради правосуддя як конституційного органу суддівського врядування, удосконалення процедурних питань її діяльності;

- 13) запровадження єдиних підходів щодо врегулювання конфлікту інтересів членів органів суддівського врядування та членів громадських органів, які беруть участь у процедурах добору та оцінювання суддів і кандидатів на посаду судді;
- 14) визначення з урахуванням європейських стандартів та кращих міжнародних практик вимог щодо змісту та обсягу розкриття інформації, отриманої чи створеної під час здійснення процедур конкурсів, кваліфікаційного оцінювання чи дисциплінарного провадження, при оприлюдненні рішень кваліфікаційних та дисциплінарних органів;
- 15) удосконалення статусу, порядку формування та організаційно-правових засад діяльності громадських органів, які беруть участь у процедурах добору кандидатів на посаду судді та кваліфікаційного оцінювання суддів, з метою забезпечення належної взаємодії з кваліфікаційними органами, прозорості їх діяльності, обґрунтованості ухвалення їх рішень, відповідальності членів цих громадських органів;
- 16) удосконалення порядку висунення кандидатів з числа суддів до складу Вищої ради правосуддя та Ради суддів України із можливістю застосування попереднього рейтингового електронного голосування;
- 17) підвищення ролі Ради суддів України щодо реалізації засад самоврядності, зокрема, наділення повноваженнями із надання висновків стосовно проектів актів органів суддівського врядування;
- 18) запровадження порядку призначення Вищою радою правосуддя суддів на адміністративні посади в судах із переліку кандидатур, які розглядалися на зборах суддів, у випадку тривалого необрання зборами суддів голови суду чи його заступника (заступників);
- 19) закріплення на законодавчому рівні принципів стабільності та передбачуваності розміру винагороди, оплати праці і соціальних виплат членам і працівникам органів суддівського врядування як складових їх незалежності;

4.2.2. Щодо організаційного забезпечення діяльності судів

- 1) удосконалення організаційного та фінансового забезпечення діяльності органів судової влади;
- 2) запровадження єдиної системи управління продуктивністю та моніторингу роботи судів;
- 3) регламентацію механізмів моніторингу оцінки та контролю організації діяльності судів (без втручання у сферу управління правосуддям), таких, як система внутрішнього аудиту та/або антикорупційного контролю;

- 4) розробку та запровадження регламентів прозорого планування та розподілу бюджетних ресурсів у судовій системі, включаючи видатки розвитку, на основі визначених критеріїв;
- 5) удосконалення законодавчого регулювання особливостей проходження публічної служби в органах судової влади;
- 6) перегляд повноважень Державної судової адміністрації України, зокрема з питань організаційного, фінансового та кадрового забезпечення діяльності органів судової влади;
- 7) удосконалення правового статусу помічника судді;
- 8) забезпечення ефективної роботи Служби судової охорони шляхом удосконалення механізмів регулювання її діяльності;

4.2.3. Щодо взаємодії із суспільством

- 1) розширення змісту щорічної доповіді про стан забезпечення незалежності суддів в Україні, який готує та оприлюднює Вища рада правосуддя (звіт про стан справ, аналіз тенденцій та викликів у діяльності суддів і судів);
- 2) запровадження практики всебічного обговорення щорічної доповіді про стан забезпечення незалежності суддів в Україні шляхом проведення громадських консультацій та дискусій, удосконалення заходів з подальшого розвитку систематичного проактивного професійного спілкування з об'єднаннями юристів, громадськістю та засобами масової інформації,
- 3) розвиток комплексної системи комунікації;
- 4) впровадження системного підходу та ефективних комунікативних рішень з протидії розповсюдженню недостовірної інформації, спрямованої на дискредитацію суддів, у тому числі у соціальних мережах;
- 5) розроблення та імплементацію:

– синхронізованої та ініціативної комунікаційної стратегії, активне надання об'єктивної, зрозумілої інформації;

– механізму оцінки учасниками судового процесу роботи суду, використання інших форм опитувань, впровадження електронного механізму опитування;

– єдиного стандарту якості роботи суду;

- 6) формування ставлення суддів до суду як соціально відповідального органу влади, посилення уваги до потреб учасників судового процесу з

- метою покращення доступу до правосуддя та сприяння сприйняттю людьми суду як органу, який вирішує спір і захищає права та інтереси;
- 7) врегулювання на законодавчому рівні питання підтримки учасників судового процесу з числа осіб, які постраждали від домашнього чи сексуального насильства, та осіб, які стали свідками (очевидцями) такого насильства;
  - 8) запровадження спеціальних заходів інформаційно-психологічної підтримки учасників судового процесу, включаючи:

– спеціальні психологічні тренінги для суддів та працівників апаратів судів (управління конфліктами, психологія травм, стресостійкість);

– надання зручної для користувачів інформації про судові процеси, права та обов'язки свідків (інформаційні листи, спеціальні додатки, доставка відповідної інформації разом із повітками, відеозаписами тощо);

- 9) можливість створення волонтерської служби для надання інформаційної підтримки потерпілим та свідкам.

4.3. Суддівська кар'єра та відповідальність суддів

З метою удосконалення інститутів суддівської кар'єри та відповідальності суддів необхідно забезпечити:

4.3.1. Щодо добору кандидатів на посаду судді, кар'єри судді та кваліфікаційного оцінювання суддів

- 1) удосконалення процедури заміщення вакантних посад суддів у місцевих судах кандидатами на посаду судді та суддями за окремими конкурсними процедурами з урахуванням критеріїв доброчесності та професійної кваліфікації;
- 2) удосконалення процедури добору кандидатів на посаду судді місцевого суду шляхом запровадження ефективних методів відбору кандидатів, програм їх підготовки та методик оцінювання результатів підготовки кандидатів, можливості стажування кандидатів у судах;
- 3) удосконалення кваліфікаційних вимог до кандидатів на посаду суддів місцевих, апеляційних судів, вищих спеціалізованих судів та Верховного Суду;
- 4) запровадження проходження суддями апеляційних, вищих спеціалізованих судів та Верховного Суду, які не мають суддівського досвіду, підготовки у Національній школі суддів України;
- 5) розширення програм спеціальної підготовки кандидатів на посаду судді, підвищення кваліфікації суддів;

- 6) удосконалення порядку та методології кваліфікаційного оцінювання суддів (кандидатів на посаду судді);
- 7) запровадження можливості використання аутсорсингу та програмно-апаратних комплексів у процедурах добору та конкурсних процедурах;
- 8) удосконалення методик перевірки особистих морально-психологічних якостей (психологічного тестування) судді (кандидата на посаду судді) та врахування їх результатів;
- 9) удосконалення моделі і процедур проведення регулярного оцінювання судді;
- 10) запровадження стандартів щодо змісту та обсягу розкриття інформації, отриманої чи створеної при здійсненні процедур кваліфікаційного оцінювання, з урахуванням європейських стандартів та кращих практик;
- 11) закріплення на законодавчому рівні принципів стабільності і передбачуваності розміру суддівської винагороди, інших виплат суддям як складових їх незалежності, а також оплати праці працівників апаратів судів;
- 12) перегляд механізмів визначення щомісячного довічного грошового утримання судді;
- 13) запровадження строковості (5 років) призначення Вищою кваліфікаційною комісією суддів України ректора та проректорів Національної школи суддів України;
- 14) удосконалення механізмів дотримання вимог антикорупційного законодавства особами, призначеними на посади ректора та проректорів Національної школи суддів України;
- 15) запровадження обов'язкового щорічного оприлюднення звіту про роботу Національної школи суддів України;

4.3.2. Щодо відповідальності суддів

- 1) забезпечення сталості, єдності та послідовної дисциплінарної практики;
- 2) удосконалення норм щодо дисциплінарної відповідальності за умисне або внаслідок недбалості істотне порушення норм процесуального права під час здійснення правосуддя;
- 3) запровадження більш чіткого визначення підстав дисциплінарної відповідальності за порушення правил суддівської етики; посилення вимог щодо дисциплінарної відповідальності судді й ухвалення чітких правил, стандартів і процедур розгляду скарг на неналежну поведінку суддів та прийняття рішень за результатами розгляду цих скарг;
- 4) оновлення Кодексу суддівської етики, забезпечення єдиної практики його застосування;

- 5) забезпечення проходження суддями щорічних онлайн-курсів щодо правил і практик суддівської етики (публікація прикладів належної практики, ситуацій виникнення конфлікту інтересів або порушення суддівської етики);
- 6) удосконалення процедур дисциплінарного провадження та притягнення суддів до дисциплінарної відповідальності;
- 7) встановлення додаткових підстав для припинення відставки судді, зокрема у разі допущення ним поведінки, що порочить звання судді або підриває авторитет правосуддя;
- 8) запровадження кримінальної відповідальності суддів за свавільне зловживання своїми повноваженнями під час здійснення правосуддя, передбачивши механізми унеможливлення використання кримінального переслідування для здійснення тиску на суддів;
- 9) запровадження ефективного механізму моніторингу способу життя судді, зокрема щодо його обов'язку підтвердити законність джерела походження майна;
- 10) встановлення вимоги щодо вирішення питання про тимчасове відсторонення судді від адміністративної посади одночасно із вирішенням питання про тимчасове відсторонення його від здійснення правосуддя;
- 11) удосконалення процедурних гарантій участі судді у дисциплінарному провадженні, включно із забезпеченням його конфіденційності, справедливого розгляду дисциплінарної справи, пропорційності застосування дисциплінарних стягнень та можливостей оскарження рішення дисциплінарного органу.

4.4. Система органів прокуратури

З метою розвитку органів прокуратури необхідно забезпечити:

- 1) невідворотність і сталий характер продовження реформи прокуратури, зокрема щодо завершення переатестації прокурорів;
- 2) удосконалення реалізації прокурорами конституційних повноважень із підтримання публічного обвинувачення, організації і процесуального керівництва досудовим розслідуванням та представництва інтересів держави в суді, зокрема шляхом запровадження спеціалізації, уніфікації прокурорської і судової практики;
- 3) ефективну координацію діяльності правоохоронних органів у сфері протидії злочинності та належне функціонування органів прокуратури в системі кримінальної юстиції;

- 4) розроблення та впровадження комплексної та неупередженої системи оцінювання якості роботи прокурора за встановленими об'єктивними критеріями;
- 5) удосконалення відповідно до європейських стандартів і кращих міжнародних практик дисциплінарного провадження, забезпечивши прозорість й об'єктивність розгляду дисциплінарної скарги про вчинення прокурором дисциплінарного проступку, невідворотність та пропорційність дисциплінарної відповідальності прокурора;
- 6) удосконалення системи органів прокурорського самоврядування та забезпечення інституційної незалежності прокуратури.

4.5. Удосконалення інституту адвокатури

З метою запровадження системного підходу до удосконалення інституту адвокатури в Україні необхідно забезпечити:

- 1) посилення гарантій адвокатської діяльності, її видів і професійних прав адвокатів, удосконалення самоврядності адвокатури;
- 2) розширення можливостей доступу до державних реєстрів та баз даних при здійсненні адвокатської діяльності;
- 3) конкретизацію підстав, процедур притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності та порядку оскарження рішення про притягнення до такої відповідальності;
- 4) запровадження інституту спрощеного дисциплінарного провадження;
- 5) удосконалення порядку розгляду скарг на дії адвоката;
- 6) перегляд вимог щодо набуття права на зайняття адвокатською діяльністю, запровадження прозорої процедури проведення єдиного кваліфікаційного іспиту, стажування кандидатів, порядку ведення Єдиного реєстру адвокатів України;
- 7) удосконалення:

– організаційно-правових форм здійснення адвокатської діяльності та засад діяльності органів адвокатського самоврядування, удосконалення професійних стандартів діяльності адвоката;

– порядку та умов залучення адвокатів до надання безоплатної правової допомоги;

– статусу помічника адвоката;

– порядку захисту прав адвоката під час здійснення професійної діяльності.

1. Загальні положення

Конституційний Суд України є органом конституційної юрисдикції, який забезпечує верховенство Конституції України, вирішує питання про відповідність Конституції України, законів України та у передбачених Конституцією України випадках інших актів, здійснює офіційне тлумачення Конституції України, а також інші повноваження відповідно до Конституції України.

Діяльність Конституційного Суду України ґрунтується на засадах верховенства права, незалежності, колегіальності, гласності, відкритості, повного і всебічного розгляду справ, обґрунтованості та обов'язковості ухвалених ним рішень і висновків.

При цьому держава повинна забезпечувати незалежність і недоторканність суддів Конституційного Суду України, у тому числі шляхом достатнього фінансування та створення належних умов для діяльності Конституційного Суду України.

Рішення та висновки Конституційного Суду України ухвалюються іменем України, є остаточними і не можуть бути оскаржені. Ухвалення Конституційним Судом України рішення про неконституційність законів, інших актів або їх окремих положень має наслідком втрату чинності відповідними актами (їх окремими положеннями).

Відтак існує нагальна необхідність забезпечити дотримання принципів верховенства права, повного і всебічного розгляду справ, обґрунтованості рішень і висновків Конституційного Суду України зі збереженням засад незалежності і недоторканності суддів Конституційного Суду України.

Результатом реалізації Стратегії має стати ефективне конституційне судочинство, яке забезпечить справедливий розгляд справ Конституційним Судом України, ухвалення ним обґрунтованих рішень і висновків. Судді Конституційного Суду України мають бути доброчесними правниками із визнаним рівнем професійної компетентності та мати високі моральні якості, залишаючись вільними від будь-якого політичного впливу та підзвітними лише суспільству.

2. Мета і завдання

Основною **метою** Стратегії щодо розвитку конституційного судочинства є визначення пріоритетів щодо удосконалення конституційно-правового регулювання, насамперед з питань порядку добору суддів Конституційного Суду України, забезпечення їх добросовісності, професійної компетентності та політичної неупередженості, прозорих підстав та дієвих механізмів притягнення суддів до відповідальності, гарантування прийняття Конституційним Судом України обґрунтованих рішень і висновків, що ґрунтуються на засадах верховенства права, пріоритету прав і свобод людини, на цінностях і принципах, визначених Конституцією України.

Завданнями щодо розвитку конституційного судочинства є:

- 1) визначення основних проблем інституційного функціонування Конституційного Суду України;
- 2) визначення проблемних питань конституційно-правової регламентації статусу суддів Конституційного Суду України, організаційних засад їх діяльності та взаємодії з інститутами суспільства;
- 3) визначення напрямів удосконалення нормативної основи діяльності Конституційного Суду України та першочергових заходів з розвитку конституційного судочинства;
- 4) підвищення ефективності та обґрунтованості прийняття рішень і висновків Конституційним Судом України, зміцнення довіри суспільства до його діяльності.

3. Основні проблеми

Основними **проблемами**, які зумовлюють необхідність удосконалення діяльності Конституційного Суду України, є:

- 1) відсутність механізму підтвердження добросовісності судді Конституційного Суду України, який унеможлиблює недобросовісну поведінку, недотримання стандартів професійної етики, толерування корупційних проявів;
- 2) недосконалість процедур конкурсного відбору кандидатур на посаду судді Конституційного Суду України;
- 3) функціональна недосконалість системи конституційного провадження;
- 4) відсутність належних механізмів притягнення суддів Конституційного Суду України до дисциплінарної відповідальності;
- 5) відсутність дієвих механізмів моніторингу виконання суддями Конституційного Суду України антикорупційних обмежень та заборон;
- 6) недостатня комунікаційна політика Конституційного Суду України;
- 7) недостатній рівень суспільної довіри до органу конституційної юрисдикції в Україні.

4. Напрями та заходи

З метою запровадження системного підходу до розвитку конституційного судочинства в Україні необхідно забезпечити:

1) **удосконалення:**

– механізмів перевірки доброчесності суддів Конституційного Суду України та дотримання ними стандартів професійної етики;

– процедур конкурсного відбору кандидатур на посаду судді Конституційного Суду України, ефективної перевірки їх на доброчесність та відповідність рівню професійної компетентності та високим моральним якостям (із можливим залученням міжнародних експертів);

2) конституційно-правового регулювання організації діяльності Конституційного Суду України та конституційного провадження, у тому числі щодо порядку та підстав відкриття конституційного провадження у справі, його форм, прав та обов'язків учасників, а також забезпечення повноти розгляду справ та дотримання строків;

3) розроблення та впровадження ефективних і прозорих процедур притягнення суддів Конституційного Суду України до дисциплінарної відповідальності за вчинення дисциплінарного проступку;

4) запровадження механізмів захисту суддів Конституційного Суду України від політичного та іншого тиску під час прийняття ними рішень і висновків;

5) запровадження ефективних механізмів дотримання та моніторингу виконання суддями Конституційного Суду України вимог антикорупційного законодавства;

6) удосконалення комунікаційної політики Конституційного Суду України.